

PESMI

Leopold Staff

UVODNA PESEM

Častim modrost in zvezde, rad imam vrtove,
v lepoto, v sanje verujem, slavam godove,
ki nanje si Umetnost le izbrance vabi:
poznam bridkost in zmote, vem za bol v pozabi,
utvare, dvomov mrak in strto hrepenenje,
a vendarle opevam in slavam življenje —
ker dolgo bil v gozdovih sem, v gorah temačnih.
Po dnevih sončnih hodim v mislih in oblačnih
s težavo kakor po velikih, čudnih mestih —
z vrčem na glavi gre tako dekle po cesti,
a v vrču vino skrito je in pa solze...
Sem ljubil, vem, iz česa pesmi se rode:
bolnike gledal sem, po zdravju koprneče,
in pri vodnjakih ženske videl sem noseče,
čez žitna polja hodil, grobno sem poljano,
živel sem — nič človeškega mi ni neznano.
Zato so moje misli, ki so mi v pomoč,
otožno vedre kakor starček, sadje zroč.
Učim vas videti ljubezen, radost v smehu,
grenko sladkost v solzah, bolno dobroto v grehu,
proslavljam v pesmi, v molku tajnosti življenja,
od modre žalosti ves veder, vešč trpljenja.

(Cvetoča veja, 1908)

DEVIŠKE BREZE

Deviške breze kot srebrilo —
zlat list zletel v smaragd je trav.
Med mrežo vej je s sinjo svilo
ribnik in nebes zasijal.

Leskeče v jutru se poljana.
Tišina boža rast dreves,
s trepetom listja vzvalovana.
Priklanja vetrič stebila v ples.

Tako je tiho in sanjavo
in svet tako je lep in mil,
kot da pobožala si travo
pred hipom ti z robovi kril.

(Cvetoča veja, 1908)

PO LETIH

Po dolgih letih prvič spet
— kako mineva čas, mineva —
jeseni grem skozi drevored.

Na lipi listje podrhteva,
leži na stezi soj lahan.
Poseka v dveh redih sameva.

Na klop, ob star drevesni panj
oprto, naglo se ozrem...
Tu sva sedela tisti dan...

In hitro mimo dalje grem.

(Cvetoča veja, 1908)

ZAČETEK PRAVLJICE

Večer pač mora priti, draga — vse zaman je.
Kaj gledaš me neverno, v dvomu sredi smeha?
Prišel bo, pa čeprav počasi, kot uteha —
ves blag, sladak pozlatil trav bo valovanje.

Zlat mora biti, da v večerno šepetanje
kot bakla bo vzplamtela drevju črna streha.
Za to živeti sončno morava, brez greha
zoper lepoto, sanjajočo v nama skrivne sanje.

Tako živeti, da, ko Haron nas poprosi
v svoj čoln, bom tiho zrl val, kako nas nosi
in zginja breg, v zahodu sončnem ves sijoč.

In da bom mogel te zaljubljeno objeti
in svojo zgodbo po otroško ti začeti
kot pravljico najlepšo: »Živel sem nekoč...«

(Cvetoča veja, 1908)

RADOST IN BOL SREČE IN TRENUTKA

Čemu strmite mi skoz meglo solz, oči,
v umirajoče sonce na večerni strani?
Tako priklepa vas zaton njegov in kri,
čeprav skeli v zenicah kot prisad na rani?
Kaj ni dovolj, da dolg in sončen bil je dan,
da bi z veseljem ga shranili med spomine,
oči priprli, preden pade senca nanj?
Mar vsako radost plačamo z boljo, ker mine?

Ne poljubujte, ustnice, v poslednjo slast
teh ust, ki skrivajo opojnost mi medeno.
Omama bo pustila dvoje trpkih brazd,
spomine vroče ohladila v bol ledeno.
Je naše hrepenenje res tako brez dna,
da smrti naj polni mu življenjske korenine?
Naj na prepadni rob pripelje nas steza?
Mar vsako radost plačamo z boljo, ker mine?

Med pesmijo in hipom, ki zbudi odmev,
valovi in stopinjo, ki potone vanje,
pismom v rokah in gibom, ko pečat boš snel,
vabilom in pa jutrom, ko bo potovanje,
med dvignjeno roko in vejo, kjer je sad,
— spi sreča, ki najslaje nam srce prešine, —
med usti in kozarcem, polnim vina, nad...
A vsako radost plačamo z boljo, ker mine.

(Cvetoča veja, 1908)

CURRICULUM VITAE

Otroštva mojega slabotni, blede cvet
kot v rastlinjaku krilo senc je ljubkovanje,
plašno, boječe gledal sem stvari vsakdanje
in stopal sem ob tujih rokah oprijet.

Mladost mi prvo je perut poslala v svet,
ko cenil sem jesenske dni nad pomladanje
in ljubil le molčanje, sanje, vzdihovanje,
oblakom spletal vence iz cvetočih let.

Šele od kipov in od drevja in od trave,
ki živel z njimi dolgo sem sred daljnih cest,
naučil se vedrine sem preproste, prave.

Odkar nekdanja žalost gora razvalin je
in sončnim vzhodom sem odprt in zvest,
srce razume me in ljubijo boginje.

(V senci meča, 1911)

LJUBI, POZABLJAJ ...

Ljubi, pozabljaj, kesaj se in želi,
dvigaj se, padaj boleče, ubogo,
»proč, hrepenenje!« in »vodi me!« veli,
to je življenje — nič in kaj mnogo...

Išči v puščavah si zlato kovino,
v mračen tolmun se po biser zapodi,
da bi za tabo ostali edino
v pesku sledovi in krogi na vodi...

(Labod in lira, 1914)

GOSJA PASTIRICA

Z resnobo štirih let, v predolgem krilcu, bosa
in v preveliki jopi stopiclja za mejo,
potem se ji nožice v blatno lužo vdrejo,
ob ranem svitu, preden osuši se rosa.

Si rdečo pentljo vpletla je v lanene lase,
za pasom nosi kruh za lakoto in žejo,
v desnico si vtaknila vrbovo je vejo,
z levico pa za sabo vleče zlate klase.

Gosí red — vsaka se kot ladjica poganja,
kot belih so vprašajev vrsta za vprašanja:
ali otrok njih vodi, ali to negodo

one drže kot trak snežen, braneč pred škodo?
In na ovinkih vrat obračajo v skrbah,
če ji pastirska šiba še tiči v dlaneh...

(Poljske stezice, 1919)

GNOJ

Gnoj častivredni, dobrodejno govno,
dišiš kot znojna kmetova pazduha
in nova koža kmečkega kožuha,
z ostrino mlade čvrstosti prepolno.

Moč rodovitnosti imaš čarovno
in zemlje te telo kaj rado duha.
V tebi je up naš, da dovolj bo kruha,
ko setev dala zrnje bo ponovno.

Kadar kot zdravje prikipiš iz hleva,
svežina večne te moči preveva
— slabičem mestnim vzbujáš gnus, težave.

Črnim bogovom dela pa, ko rano
se v mrazu dimiš kot kadilo žgano,
dišiš nad vse Arabije vonjave!

(Poljske stezice, 1919)

ČAR

Leta beže kot oblaki, a nade
moje kot smreka zelene so večno.
Senca večerna se daljša za mano,
moje srce pa je srečno.

Jalovo, trdo oral sem ledino,
živel sem v stiskah srca in ne v blišču,
a za tolažbo obe sem si roki
grel pri življenja ognjišču.

Žalostne hranim v spominu dogodke,
ki jih od smrti nihče ne predrami,
kar pa v življenju najlepše je, vselej
daleč je, daleč pred nami.

Misli in pesmi, ljudi in živali
ljubim — in zvezde, dih polja in cvetje,
pravi življenja čar pa si je našel
onkraj gor časa zavetje.

(Visoko drevje, 1932)

KLJUB LETOM

Kljub letom jasno v jutri zro zenice,
srce mi bije s stare vere silo.
Morda je v stavku tem le pol resnice
in upa pol, da se bo to spolnilo.

Ceprav prešli mladosti so nasmehi
in dvome snuje čas iz svoje preje,
podobna tale misel je utehi:
mladost gre hitro, starost — še hitreje.

(Visoko drevje, 1932)

* * *

V stiski zaklicalo je v večerni nemoči
toneče srce,
nežno na čelo poljubijo sanjske peruti
vse, ki trpe.

Zgoraj molči v poletni, brezzvezdnati noči
spokojno nebo,
ki ga ni videti, a človek ga čuti
kot božjo roko.

(Visoko drevje, 1932)

* * *

Kdo ve, če dobra je setev,
ki jo sprejela je gruda?
O pesmi moje, ta žetev
skopa je, vredna ni truda.

Na skalo sejal sem, vrh peska,
a zrno zdravo in kleno.
povrne iz mene sled bleska
se v sonce pradačno ognjeno.

Utrujen na srcu in duhu
k počitku odpravim telo
in kakor kmet s črnim kožuhom
odenem se s celo zemljo.

(Visoko drevje, 1932)

ARS POETICA

Neulovljivi mi odmev
de z dna srca: »Ujemi me,
da ne bi posinjel, zbledel,
prosojen v temi zgubil se!«

Že kot metulja ga lovim,
ne da očaral svet bi rad —
da hip v obliko spremenim,
da ti bi me razumel, brat.

Naj pesem, ki se s strun glasi,
ko si nadene ritem, zvok,
bo jasna kot pogled v oči,
preprosta kakor stisk je rok.

(Barva medu, 1936)

OB UNICENJU CHOPINOVEGA SPOMENIKA V VARŠAVI

Ni bron te upodabljal, temveč zrak,
drhteč od zvokov, bolj od sanj lahak —
kot angelske roke se glasba vije,
v nebeških zborih spleta v harmonije.
Čeprav že rešen si in te ne tlači
brezmejna podlost kot tvoj svet domači,
občutil na višinah si duha
kot genij pač premnogo muk, gorja.
Tvoj skromni bron užil je tako slavo,
da ti edina božala je glavo
z muziko žarkov zarja rožnoprsta.
Kar je planila rok predrznih vrsta
v tvoj mir. Ves slep od besnosti krvnik
razbil na kose je tvoj nemi lik,
ti zadnjo željo spolnil nehote:
— Ko umrem, mi prebodite še srce,
da živo ne bilo bi pokopano! —
Zdaj v eno samo si razpadel rano.
Zgodila se ti volja je edina,
srce je tvoje — tvoja domovina,

vsa prebodena. Sam ostal si živ,
ne strt. Dokler ne bo vihar minil,
igraš — enak bogovom — v grom bobneči
Veliki Žalni Marš sveta nesreči.

(Mrtvo vreme, 1946)

POGLED V PRIHODNOST

Kako velike se pesnitve piše?
Ne, da po nebu švigaš kot kometi
in da tišino motiš med planeti,
ko pegaz, vprežen v voz, drvi vse više.

Temveč tako, da se srce zadiše,
ko mlatiš ga kot s cepcem rž poleti,
in misel na vsakdanji kruh te neti,
ki bo nasitil zopet naše hiše.

Bij lastne prsi kakor plat zvona,
da strašnih jih besed pomen navda:
zapori, suženjstvo, pritisk, tiranstvo!

In plane pesem kot krvava reka,
kot prapor krikne z bledih ust v prostranstvo:
svobodo in ljubezen za človeka!

(Mrtvo vreme, 1946)

Pesmi izbrala in prevedla Rozka Štefanova